

Det hadde de

Østlandets Blad kunne 30. mai 1944 fortelle at selv i potetbygda Ski var alt som het poteter blåst bort eller som sunket i jorden.

Butikkene var tomme, og bondene sa at de hadde for lite til å oppfylle sine leveringskontrakter.

Og så stod folk der og visste ikke sin arme råd.

Det var ikke bare poteter som var borte. I følge en forordning gitt av Næringsdepartementet, referert i Østlandets Blad 16. juni samme år, var det ved lotteri forbudt å sette opp som gevinster:

- 1) rasjonerte varer eller gjenstander og
- 2) andre varer eller gjenstander som det var mangel på.

Følgende varer var å betrakte som mangelvarer:

*Elektrisk utstyr og belysningsartikler
Kjøkkenutstyr
Bestikk*

*Glass, stentøy, keramikk og krystall
Gjenstander av edelt metall, tinn og plett*

*Gjenstander hvis fremstilling
krevede anvendelse av jern,
stål eller metaller*

*Verktøy
Skrivemaskiner og regnemaskiner
Pelsvarer*

Møblemener og enkeltmøbler

Termosflasker

Kofferter av alle slag

Lær- og skinnvarer

Ryggsekker og sykkelvesker

Barnevogner

Paraplyer

Speil

*Barberslipemaskiner, barberhøvler
og barberblad*

Musikkinstrumenter

Grammofoner og grammofonplater

Parfjmer og kosmetikk

Det var tillatt å lodde ut urasjonerte ski, men ikke spesialski i form av hopp ski, langrennsski og slalåmski som var rasjonerte.

Det var likeledes tillatt å lodde ut skøyter uten støvler, men ikke skøyter med støvler.

Hva gjorde så folk? Når det ikke var noe å få hverken i butikker eller andre steder, var det de få auksjonene de hadde å håpe på.

Også sko ble byttet mot sko - når vesla hadde vokst ut av de gamle (Norges Hjemmefrontmuseum)

Men auksjoner var det få av, og folk tydde til svartebørs eller bytting for å få endene til å møtes. Et av de ypperligste byttemidlene var tobakk.

Tobakksplantene i Ski var av god kvalitet, uttalte gartner Grønvold til Østlandets Blad 18. august 1941. Skulle det være noe å bemerke, måtte det være at tobakken ble svimlende sterk. Grønvold burde vite det. Han hadde levert de fleste av de 2000 plantene som var satt ut her i distriktet den sommeren.

Tobakksnodens etterveer ga seg for øvrig uttrykk i et intervju Østlandets Blad hadde med tobakkshandler Georg Haga 12. desember samme år. Han redegjorde her for den sterkt nedsatte kvote og hevdet at Ski var ugunstig stillet.

Før kjøpte de mange hundre som pendlet til Oslo, sin tobakk i hovedstaden. Nå ville ingen der vedkjenne seg dem som kunder, og de ble henvist til hjemkommunen.

I 1939 hadde Haga kjøpt fra en av de største fabrikkene 1590 esker tobakk. For hele 1941 hadde han fått 575 esker.

En innringer gjorde oppmerksom på at dette tilsvarte 36 prosent av tidligere innkjøp. Men selv ble vedkommende - som tobakkskunder flest - avspist med 10 prosent. Hvor ble resten, altså de 25-26 prosentene av? Dette ble det nå skunket om. For både tobakkshandlere og kunder måtte det enkleste og det riktige være at også tobakken nå ble rasjonert.

Det ble den fra 1. juli 1942. Innpotten av tobakk hadde gått drastisk ned etter at det nordamerikanske markedet var blitt stengt, og etterspørselen kunne på ingen måte møtes.

I forbindelse med tobakksrasjoneringens innførelse ble det ifølge Østlandets Blad utstedt 1807 tobakkskort i Ski. Det var etter inngitte oppgaver, attestert av en tobakksforhandler, 1383 røkende menn og 424 røkende kvinner. Så mange hadde det aldri vært før!

Kortene ble etter datidens oppfatning av kjønnenes ulike behov utstedt til menn over 18 år og til kvin-

Fredag 19. januar 1945
annonserte således lensmannen i Kråkstad og Ski i Østlandets Blad at det etterfølgende onsdag etter forlangende av Follo skifterett ville bli holdt auksjon på Gulli v/Furuset på Langhus i et dødsbo over:

1 kommode
1 jernseng m/seng-
klær
Divan
Kurvstol og andre
stoler
Flere bord
Grammofon m/19
plater
Elektriske lysekro-
ner
Kofferter
1 salongmøblement
Bokskap
Sølvskap

Konsollspill
Piano (Brodr. Hals)
1 kaminur
Gulvteppe
Elektrisk varmeovn
En del sølvsaker
Ulltepper og seng-
klær
Lintløy
Duker
Fillerjer
Dameur
Håndredskap
Kjøkkentøy
Glass- og stentøy

Auksjonsforretningen var tilyst til kl. 13, men alt ved 9-tiden om formiddagen begynte folkevandringen henimot det forjettede land, kunne Østlandets Blad fortelle. Utover om formiddagen øket tilstrømmingen av unge og eldre, kvinner og barn, byfolk og bønder, gifte og ugifte. Billettkontoret på Ski stasjon hadde sin fulle hyre med å selge billetter til Langhus. Det ble en stor og innbringende dag for Norges Statsbaner.

Ned gjennom Dalskleiva gikk en folkestrøm som minnet om Holmenkollidagen for i tiden. Da auk-

sjonen begynte, var det svart av folk rundt huset. De sparket i beina, slo floke, kort sagt gjorde alle kunster for å holde livsånden ved like. Det er neimen ikke så greit å stå i timevis ute i snøen i 10 graders kulde og med nordavind rett i fjaset.

Det var ikke tale om at lensmannen kunne få presse seg ut gjennom døren og finne seg en plass ute da oppropet skulle ta til. Han måtte krype gjennom et vindu i kjøkkenet og stå på en kasse for å rage opp over folkehøvet.

Lenge før lensmannen kunne få åpnet sitt nebb, var forsamlingen i full

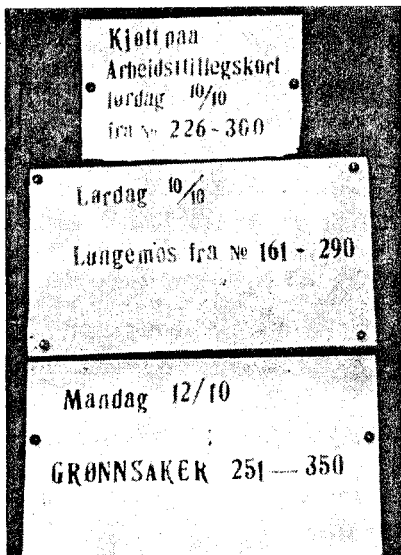
kok. Bud fra snesevis av struper hagleit over auksjonarius for noen egentlig visste hva de ga bud på. Det var presis det samme hva som ble ropt opp. Alle ville ha det - enten de hadde bruk for det eller ei, det samme hva det kostet. Alle skrek og fektet og bar seg og strakte armene frem for å sikre seg et eller annet klenodic.

Lensmannen var mildt fortløvet og forsøkte en gang iblant å appellere til vett og forstand, men det kunne han ha spart seg. Helt bort til Langhus stasjon kunne en høre bruset fra det store folkemøte, avsluttet Østlandets Blad sin reportasje.

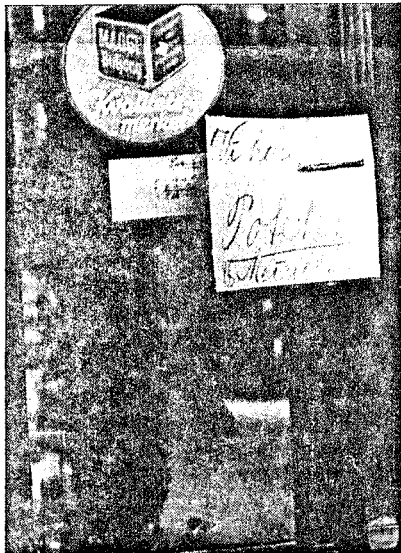
ikke

Karakteristisk plakat utenfor en forretning. Kundene har fått nummer, og til- delingen skjer med lange mellomrom til en begrenset del av kundekretsen etter tur - som det frem- går av plakaten. Året er 1943. (Foto: Forsvarsmuseet)

Oppslaget utenfor forretningen taler sitt tydelige språk. (Foto: Forsvarsmuseet)

Dersom nikotinhungeren tok over- hånd for plantene var ferdig utvok- ste, kunne man plukke av de un- derste bladene og stikkbladene, be- nytte seg av hurtigtørking i stekte- ovnen og sause med likør eller si- rup. Sirupen kunne man koke av selvdrykede sukkerroer og løve- tannrot!

Det ble en herlig sjau igjen for gartnerne i juni 1944 med åle- vere tobakksplanter til alle de hun- drer som skulle ha, og som hadde tinget planter for lenge siden. De fleste hadde vært så forsynlige at de hadde alliert seg med gartnerne al- lerede sommeren og høsten før for å være sikre på å få.

Det skulle nok bli tilstrekkelig for alle, fortalte en av stedets gartnerne til Østlandets Blad 13. juni. Det var ikke få tusen planter som var drevet frem, 10-15 000 hos hver gartner, og det ble mange til sammen.

Men det var ikke klokt å sette plan- tene ut for tidlig, sa gartneren. Det trengtes meget av sol og varme for at plantene skulle trives og gjøre noe av seg. Og hittil hadde været ikke vært særlig gunstig.

31. august fikk Østlandets Blad se og måle Skis største tobakksblad. Bladet stammet fra en Havanna- plante og målte 85x85 centimeter.

Hvilken hage planten vokste i, tur- de avisen imidlertid ikke oppgi -

De store tobakksbladene ble hengt til tørk og sendt til videreforedling hos en fabrikant. Så fikk man to- bakk tilbake i esker.

Nok ble aldri nok! Tobakk var en ettertraktet vare. Det ga Øst- landets Blads byttespalte for 1944 tydelig uttrykk for:

En brukt sportsvogn byttes i norsk- avlet tobakk.

Tallkener, 6 dype og 6 flate, hvit- te med gulkant, ønskes byttet med norsk fabrikkbehandlet to- bakk.

Gummistrømpe byttes i norskav- let tobakk eller sigaretter.

Ull bolero-jakke, strikket, byttes i norsk tobakk.

Et par ubrukte herretørns med gummisåler ønskes byttet i hei- meavla tobakk.

Har brukte ny-vulkaniserte gum-

Bytte

En kg. ull, maks. pris, og 6 pk. sigar- etter til fabrikkpris ønskes byttet i he- meavlet tobakk. Bill. mrk. chuckyllinger, 25. Telf. 381-38684.

SIKORTE og VINDLUSE ønskes byttet i fôrpoteter. A. Amundsen, Gladvold, 4. Lfna. Tlf. 32813-85684.

5 flate og 6 dype tall, med gulkant, verdi kr. 2.50, et lommeur herre kr. 60,-, Columbia reiser, med en del plater verdi 120 kr., byttes ferdig to- bakk eller tobakksp. Eksp. anv.

JAR SPULANTOY (m. pris), ønskes byttet i gull-gummistøvler nr. 27, ønskes byttet i gull-gummistøvler nr. 25. Telf. 381 306.

EPILER byttes i Norgegull. Bill. mrk. «Straks».

Gull- lommev. pass. 7-8 åring, ønskes byttet i lommev. nr. 39. Mel- lomm. Tlf. 381 325.

I uken 8. - 14. november

ialt 0,3 liter skummet melk eller kjernemelk

til hver voksen eller ungdom.

Da skummet- og kjernemelkset bare foregår i hele og halve liter, skal et for lite eller for stort uttrykk justeres ut av uttrykket i påfølgende ord.

Melkesyrningen. Meierilaget.

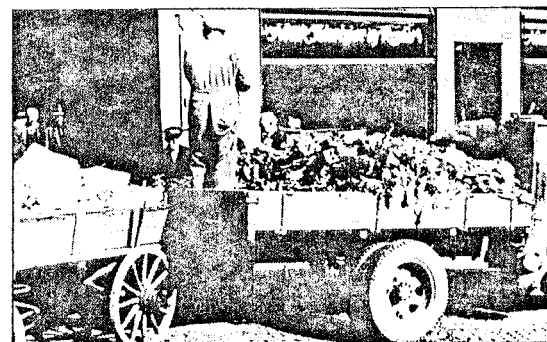
Ukerasjo- nen var på 0,3 liter melk - der- som melk i det hele tatt var å opp- drive. (Foto: Norges Hjemme- frontmu- seum)

Famili Sandaker på Fladberg i 1942. Mannen hadde selv sydd konas kjole. I bgru- nen tobakksåker og potetåker. (Foto: Ski historielag)

Heimeavlet og viderefo- redlet tobakk. (Foto: Geir Hansen)

Tobakkslasten leveres til foredling i Oslo. (Foto: Norges Hjemmefrontmuseum)

ner over 21 år, og en manns kvote var dobbelt så stor som en kvinnes!

Men rasjonene strakk på ingen måte til, og tobakksdyrking ble for mange like viktig som mat- auk - kanskje også fordi tobakk kunne brukes til å bytte til seg mat- varer. Tobakken ble omspunnet av en hel kultur.

Vent med å ta inn tobakksbladene, oppfordret gartner Grønvold ved Ski gartneri i Østlandets Blad 7. september 1942. Vent lengst mulig før kulden kommer, for plantene vokser kjempemessig akkurat nå - selv om været er forbasket lunefullt og ustadig.

Er det mange tobakksdyrkere her omkring? spurte Østlandets Blad. Massevis, svarte Grønvold. Men mange har vært så griske at de alt

har røkt opp hvert eneste blad. Bare stilkene står igjen.

Gartner Grønvold sendte ifølge Øst- landets Blad ut 8-9000 tobakk- planter i de første dagene av juni 1943. En rekke andre gartnerne le- verte også planter, bl. a. Kollerøs, Kjærem og frk. Skodbo, så det ble nok mange, mange tusener bare i Ski.

Hvis nå bare en behjertet mann kunne sette i gang en tobakksfa- brikk her, så skulle det bli megen bra røyk til vinteren, skrev Østlan- dets Blad - det vil si for dem som le- vet så lenge uten å få sin daglige pipe.

Avisen fulgte opp med artikler om hvordan den hjemmelagde to- bakken skulle bli best mulig, med tips om små finesser og knep som kunne komme godt med

mistavler, nr. 44, ønskes byttet i tobakksblader.

Lammeskinnsstue nr. 58, som ny, byttes i fabrikkbehandlet n. to- bakk.

Hickory dameski med bindinger byttes i heimeavla tobakk.

100 gram sølv og noe gull byttes i litt norsk tobakk eller sigaretter + mellomlegg.

5 flate og 5 dype tallkener med gulkant, et lommeur og en Co- lumbia reisegrammofon med en del plater ønskes byttet i ferdig tobakk eller tobakksplanter.

Sølv sigaretteui ønskes straks byt- tet med norskavlet tobakk.

En liten enfaset motor med bryter byttes i heimeavlet sigaretter.

160 Watts stråleovn byttes i norskavlet tobakk.

Herre vinterfrakk, aller beste stoff og fôr, helt ubetyde- lig brukt, byt- tes i norskavlet.

Grammofon med 5 plater byttes med tobakksblad.

Hvilket skulle bevises! Men byt- tehandelen kunne også gå den annen vei:

2 hanekyllinger og 2 pakker siga- retter ønskes byttet i 10 liter blå- bær.

Fabrikkbehandlet tobakk byttes i 1 à 2 ender.

Sigaretter og heimeavlet tobakk ønskes byttet i arbeidsbukse eller kjledress størrelse 48.

Har tobakksblad, ønsker gode lærstøvler nr. 45.

Dødsbudsjon.

Enkelte av de som dør i Norge, og som har etterlatt seg en eller flere arvinger, kan få en dødsbudsjon. Den består av en eller flere pakker med tobakk, og en eller flere pakker med sigaretter. Den kan også bestå av en eller flere pakker med sigaretter, og en eller flere pakker med tobakk. Den kan også bestå av en eller flere pakker med sigaretter, og en eller flere pakker med tobakk. Den kan også bestå av en eller flere pakker med sigaretter, og en eller flere pakker med tobakk.

Enkelte av de som dør i Norge, og som har etterlatt seg en eller flere arvinger, kan få en dødsbudsjon. Den består av en eller flere pakker med tobakk, og en eller flere pakker med sigaretter. Den kan også bestå av en eller flere pakker med sigaretter, og en eller flere pakker med tobakk. Den kan også bestå av en eller flere pakker med sigaretter, og en eller flere pakker med tobakk.